

m(e)ismo m(e)esmo, it. *medesimo*; en «liaison» les partícules ET i AUT apareixen com si fossin ED, AUD: it. *ed ella, od amico*, oc. ant. *oz els, oz ela*

Tenim el dret a suposar que es digué també CAPUD en lloc de CAPUT. I partir, per al nostre nom, de la base CAPUDAQUIS > -AICS; el basc *Apodaka* (CAPUDAQUA) ens ho confirma, car una -T- intervocàlica hauria restat sorda en fon. euskèrica; la -d- de les formes mossàrabs *Qabdaq, Cabdet, Alcabideques, -eche*, suggereix el mateix, puix que també allí és normal el manteniment de la surditat. I, a propòsit d'*Alcabideche*, notem que ací, no és sols la resta del nom, que esteregeix molt l'evolució del nostre, sinó la *ç* mossàrab, que notablement coincideix amb les formes *Cabodez* del nostre, o amb la del napolità *Capaccio*.⁵ De fet, en el cas de CAPUT, això arriba més enllà. Car en aquest mot el llatí vulgar presenta pertot la forma CAPU (sense res de la dental), com a base de totes les romàniques (*cabal, caboso, cabossa, acabar, achever* etc., *DECat* II, 502a1-13). Així s'explica, doncs, el napolità *Capaccio* i el moss. *Capatx(o)* dels Ports de Tortosa, postulants de CAP(U)-AQUU.

Altrament no hi ha altra etimologia seriosa o ferma que la que la hem trobat. Per un temps em féu vacillar un exemple coincident. En un dels molts docs. que he citat relatiu a la *valle Capudense*, a. 1038, l'atorgant parla d'un «fratre meo *Eizo*» (*BABL* VIII, 425); em preguntava si la *valle Caboet, -oex* no hauria pogut pendre nom d'algun personatge de tal nom, per més que el nom de la vall el tinguem documentat des de més de 200 anys abans; i si suposàvem que fos CAPUT DE + *Eizo* no s'explicaria la pèrdua de la -D-. Cal rebutjar la pensada, no sols per aquest obstacle fonètic, sinó perquè no hi ha cap base per lligar el nom de la vall amb un personatge anomenat així; i perquè, mentre que, en aquell document, *Eizo* fa de subjecte, i va en cas nominatiu, en la hipotètica combinació suposada, anant darrere de *de o* com a complement, fos com fos, hauria anat en cas oblic: *Eizone*; en efecte en un doc. d'Organyà, de 1066, on es troba també aquest NP — i hi va amb paper de complement — és *Amalri-go Eizoni* (*BABL* VIII, 436).

En fi, fins ara l'estudi etimològic d'aquest nom era quasi verge. No són seriosos dos tímids intents: no pot tenir res a veure amb *aigua(l)leix* i *Vall lleix* (avui *Valldeix*, prop de Mataró), com suggeria CCandi (*BCEC* 1903), com ja ho mostra el resultat *-ez, -et* en el nostre nom i la manca de tota variant interna amb *-l-*. Cercar-hi un NP KAPUTICUS, no fundat en cap document, com feia el frívol doctorand Pericay (*Raíces Hist. del NE. Ling.*, 50), era absurd ja des del punt de vista fonètic. No hauria mancat tant aquesta documentació si hagués relacionat amb un nom tribal en plural genitiu que figura en la inscripció celtoide «Ancoema/Cabuecon/Venist F[ilia]» (MLAlbertos, *Homen. Tovar* 1972, p. 48), però ni això té res a veure amb terra catalana (és al S. de Burgos, alfoz de Lara) ni hi ha tampoc prou analogia fonètica (cf. *ǝ-i -UE-* ja en hiatus de data pre-romana).

Acabarem amb l'estudi de l'altre nom que va portar antigament la vall de Caboet. NEMPAS; o en forma adjectiva, *valle Nempetana*. Que presenta (notable i curiosíssim) paral·lel semàntic amb CAPUDAQUIS/*Caboet*).

Mencions: «orto --- in valle *Nempetana*, in villa *Fevano*» a. 867 [*'Favà'* FABIANUM]; «vinea in pau [*'pago'*] *Nempetano*, in v. Amindola» a. 867 (*Cart Trespunts*, § 1, 21.7); «valle *Nenpetano*» a. 929 (*BABL* VIII, 439); «in valle *Nempetana*, in villa que dr kapudece» a. 950 (*Trespunts*, § 1, 5.3); «valle *Nempetana*» a. 962 (*BABL* VI, 350); id. 990 (VIII, 443); «valle *Ne<n>petana* a. 995 (*BABL* VI, 350). Després ja trobem la forma primitiva, substantiva: «terra --- in pau *Nempes*, in ape. de S^a Maria d'Espodolla» a. 1005 (*BABL* VIII, 412); «in vale *Nenpas*, in vila Andelo» a. 1009 (*BABL* VIII, 419); «in valle *Ne<n>pas*», in ape. de Sto. Juliano [de Favà] a. 1015 (*BABL* VIII, 419); «in valle *Nempas* --- in locum q. v. in ipso *Vilare*» a. 1017 (*BABL* VIII, 419); id. 1021 (VIII, 420); «in v. *Nempas*, in ape. --- Organnano, --- v. Amindula» a. 1024 (VIII, 420); «in v. *Nempas*, in v. *Capudez*» a. 1032 (*BABL* VIII, 421); i altres mencions de *valle Nempas*, 1032 (VIII, 420, 421); «*valle Nempas* --- *Fevano*» a. 1043 (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 87); id. a. 1068 (*BABL* VIII, 438). N'apareix alguna variant alterada per la dissimilació: «in villa *lepotanda* --- ipso villare» (*BABL* VIII, 418).

És clar en tot cas que la construcció adjectiva és derivada del nom propi *Nempas* (o *Nempes* a. 1005), tal com *Lespetana* de *Llesp, Sevetano* de *Seva, Bergitano* de *Berga, Laietani* de *Laie*. Llevada aquesta terminació, es veu una etimologia bastant clara. Fou la vall de les Dones d'Aigua: les *Nymphae*, semidees de les fonts. Nom que apareix en llatí tardà en la forma hellenitzant *Nymphä* (per influència del gr. *νύμφη* 'dona jove, dona núbil'). Com es pot veure en els diccionaris històrics i etimològics, el mot llatí fou primerament *nimpa*, que en l'origen significava 'líquid, aigua', 'raig d'aigua pura, rabeig', car d'ací s'esbrancà *limpa/limpha* 'líquid orgànic' i el derivat adjectival *limpidus*; també es troba, en data arcaica, *lumpa* (amb una *u* que ens acosta a la del mot grec).

En les inscripcions, però, i en mant autor arcaic, la forma que es troba és *nimpa* sense *h*, com correspon a *limpidus*; Holder (II, 745, s. v. *nymphae*) aplega nombroses inscripcions on es fa dedicació a les *Nimpis*, en inscripcions d'Hispania i de tot l'Imperi, dedicades a les semideesses protectores de les fonts. P. ex. «*Nimpis* v. s. l.» *CIL* II, 888; amb clara connexió amb les aigües: «*Nymphis* lymphisque Augustus, ob reditum aquarum --- votiv» (a Vicenza, *CIL* I, 381); sovint reputades com termals o medicinals: «*Nympis* medicis sacrum» (col. 810b49); moltes en terres catalanes: «*Nymphis* A. Corneliorum» trobada a Llúria (*CIL* II, 3786); i molt sovint *Nimpis* sense la *h* (col. 60 145).